Вербицький Д. В.
аспірант
Крамський С.О.
к.т.н. доцент
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
(Україна)

ІНДЕКС АВТОНОМНОСТІ КЛАСТЕРУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ESG-ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасні умови функціонування бізнесу характеризуються зростанням невизначеності, ресурсними обмеженнями, порушенням логістичних зв'язків та необхідністю врахування економічних, соціальних і екологічних факторів. За таких умов стійкість підприємства залежить не лише від його внутрішнього потенціалу, а й від ефективності використання ресурсів і переваг економічного середовища. До них належать природні та енергетичні ресурси, виробничі потужності, людський капітал, географічне положення, рівень урбанізації, інфраструктурні та логістичні можливості.

Тому перспективною є модель управління, орієнтована не на максимізацію залучення ресурсів, а на оптимізацію їх структури, комбінування та економічної віддачі. Кластер доцільно розглядати як просторово-економічну систему концентрації ресурсів і конкурентних переваг, стійкість якої посилюється через міжтериторіальну кооперацію та компенсацію локальних дефіцитів [1].

Реалізація такого підходу потребує єдиного інформаційного середовища. Цифровізація та інновації підвищують адаптивність бізнесу, а їх поєднання з ESG-орієнтацією сприяє організаційній стійкості [3]. Тому інтеграція цифрових реєстрів ресурсів, потужностей, трудового потенціалу, інфраструктури та інвестиційних потреб у єдину мережу створює основу для оперативного управління ресурсною конфігурацією територій.

Одним із можливих аналітичних ядер такої системи є запропонований Індекс автономності кластеру (ІАК) — інтегральний інструмент оцінювання здатності територіально-виробничої системи підтримувати ключові функції, адаптуватися до кризових впливів та знижувати критичну залежність від зовнішніх ресурсів [1]. ІАК не передбачає ізоляції території, а характеризує її економічну та функціональну спроможність у межах взаємодії з іншими територіальними системами. Його структура охоплює продовольчий, енергетичний, економічний, соціальний, інституційний та екологічний компоненти й може доповнюватися логістичним та інноваційним модулями [1].

Принциповою особливістю запропонованого підходу є можливість оцінювати не лише дефіцити, а й наявні переваги території. Висока енергетична забезпеченість, вигідне географічне розташування, розвинена логістика, концентрація споживачів або наявність кваліфікованої робочої сили можуть розглядатися як фактори, що визначають перспективні напрями інноваційно-

інвестиційного розвитку. Динамічний характер ІАК дозволяє моделювати, як реалізація конкретного проєкту змінює рівень автономності та стійкості територіальної системи [1].

Важливою інституційною передумовою такого механізму є децентралізація. Законодавство України закріплює організаційну та матеріально-фінансову самостійність місцевого самоврядування у межах визначених повноважень. Це створює передумови для моделі, за якої первинне реагування на локальні проблеми та використання наявного ресурсного потенціалу здійснюється на найближчому до відповідної території рівні, тоді як держава забезпечує координацію, нормативне регулювання та концентрацію ресурсів для завдань, що виходять за межі можливостей окремого кластера. За своєю логікою такий підхід може бути концептуально співвіднесений із принципом розподілу повноважень, характерним для кантональних моделей, без зміни адміністративно-територіального устрою України.

Економічний ефект полягає також у скороченні управлінських часових лагів. За наявності актуальної цифрової інформації територія отримує можливість оперативно виявляти дефіцити й надлишки ресурсів, координувати використання виробничих потужностей, фінансових і трудових ресурсів та своєчасно залучати міжкластерні ресурси. Це особливо важливо в кризових умовах, коли затримка управлінського рішення може перетворити локальний дефіцит на системний ризик.

Таким чином, цифрова система на основі ІАК може поєднувати діагностику ресурсів і переваг → виявлення дефіцитів → міжкластерну кооперацію → перерозподіл ресурсів → сценарне прогнозування → обґрунтування інноваційно-інвестиційних рішень. Отже, ІАК може виступати аналітичним ядром цифрової системи децентралізованого управління, орієнтованої на максимально ефективне використання наявного потенціалу територій, підвищення стійкості бізнесу та формування довгострокових ESG-орієнтованих стратегій.

Список використаних джерел:

1. Вербицький Д. В. Індекс автономності кластеру. *Грааль науки*. 2026. № 62. С. 241–? . DOI: 10.36074/grail-of-science.20.02.2026.023.

2. Вербицький Д. В. Резельєнтні механізми розвитку органічного агровиробництва в умовах трансформаційної економіки: інституційні, логістичні та цифрові аспекти. *Грааль науки*. 2026. № 68. С. 373–386. DOI: 10.36074/grail-of-science.15.05.2026.040.

3. Deng Q., Karia N. How ESG Performance Promotes Organizational Resilience: The Role of Ambidextrous Innovation Capability and Digitalization. *Business Strategy & Development.* 2025. Vol. 8, No. 1. Article e70079. DOI: 10.1002/bsd2.70079. (Wiley Online Library)